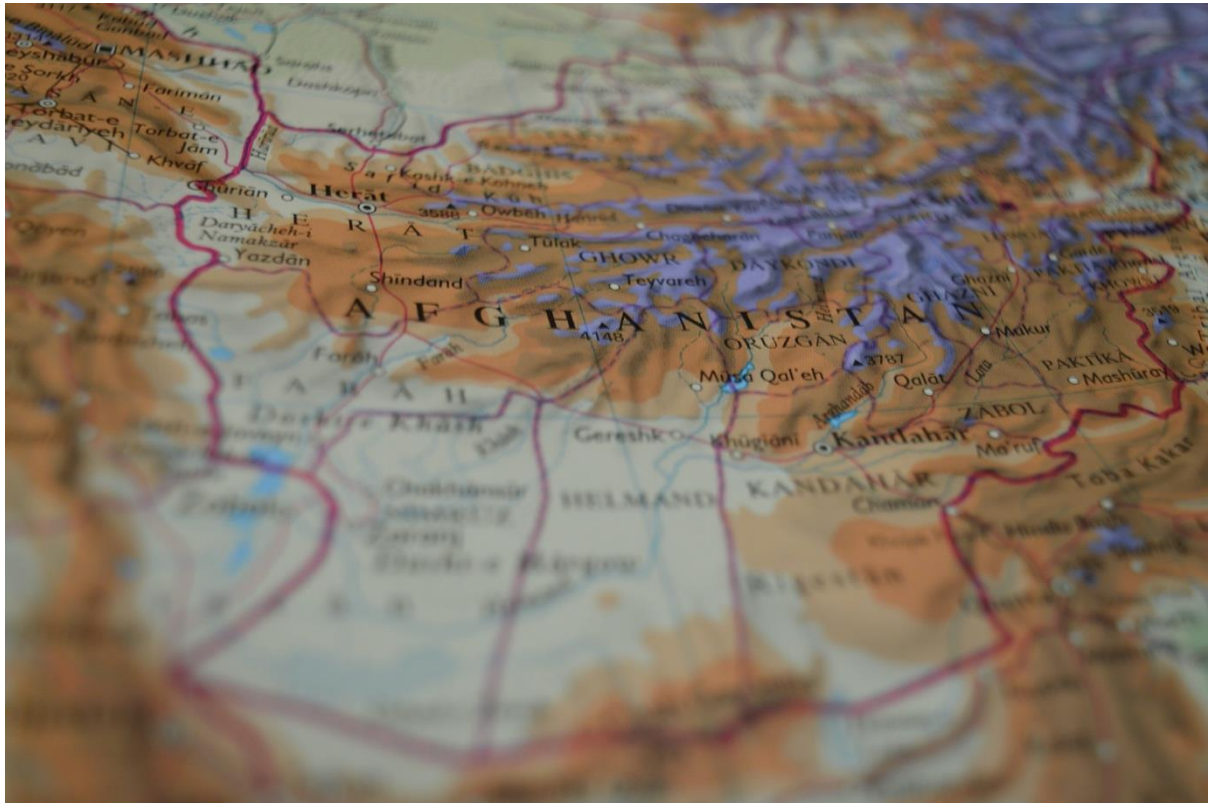

Azja Centralna wobec nowego porządku w Afganistanie

Kamelia Penkowska

05.10.2021

15 sierpnia 2021 r. Islamski Emirat Afganistanu przejął władzę w Kabulu. Niecały miesiąc później, 7 września, talibowie ogłosili nowy rząd tymczasowy w Afganistanie¹. Państwa Azji Centralnej (w kontekście potrzeb analizy należy zwrócić uwagę na Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan, oraz Uzbekistan), należące do bliskiego sąsiedztwa z Afganistanem, po zmianie władzy w Kabulu znalazły się w nowej sytuacji. Ze względu na zależność infrastrukturalno-gospodarcze oraz kwestie bezpieczeństwa związane z napływem uchodźców, konieczna stała się reakcja na powstałe okoliczności.

Początkowo – oprócz Turkmenistanu – żadne z pięciu republik nie podejmowało poważniejszych dialogów z rządem Talibanu. 16 września w Duszanbe odbyło się pierwsze spotkanie przywódców państw Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), dotyczące sytuacji w Afganistanie. Dwa dni później w tym samym miejscu miał miejsce szczyt Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SzOW)². Obecnie w skład wschodniego odpowiednika NATO wchodzi Rosja, Armenia, Białoruś, Tadżykistan, Kirgistan oraz Kazachstan. Z kolei skład SzOW (bez Armenii i Białorusi), należy powiększyć skład o Chiny, Pakistan oraz Uzbekistan. W obu organizacjach Afganistan do tej pory miał status obserwatora, natomiast po zmianie władzy nie został dopuszczony do możliwości uczestnictwa w szczytach.

Postanowienia i rozbieżności w Duszanbe

Po zajęciu Kabulu przez talibów kraje Azji Centralnej nie przyjęły jednakowej narracji w stosunku do nowej afgańskiej władzy. Rozbieżność opinii oraz brak konkretnych decyzji w sprawie Afganistanu był widoczny przede wszystkim podczas wrześniowych szczytów w Duszanbe. W trakcie spotkań państwa OUBZ i SzOW wyraziły swoją perspektywę na temat sytuacji w Afganistanie. Jednym z głównych tematów poruszanych w trakcie spotkań była kwestia bezpieczeństwa państw Azji Centralnej w związku z powstałą sytuacją w Afganistanie.

Szczególne zaniepokojenie sytuacją wyraził Emomali Rahom, prezydent Tadżykistanu. Podczas swojego przemówienia podkreślił on brak uwzględnienia różnorodności politycznej, etnicznej i językowej w Afganistanie, w szczególności w nowym rządzie talibów. Dodatkowo,

---

¹ L. Doucet, *Hardliners get key posts in new Taliban government*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-58479750>, dostęp: 1.10.2021.

² Радио Свободная Европа/Радио Свобода – Озоди, *Саммит ОДКБ в Душанбе проходит за закрытыми дверями*, <https://rus.ozodi.org/amp/31462760.html>, dostęp: 1.10.2021.

na przykładzie Pandższiru, najdłużej stawiającej opór talibom prowincji w Afganistanie, oskarżył nowy rząd o niehumanitarne działania w stosunku do mieszkańców tego regionu. Mniej krytyczną reakcję w stosunku do talibów okazał prezydent Kazachstanu, Kasym-Żomart Tokajew, podkreślając brak możliwości przyjmowania afgańskich uchodźców przez państwa bloku. Inne zdanie wyrazili przywódcy Uzbekistanu oraz Kirgistanu. Po słowach prezydenta Kirgistanu, Sadyra Dżaparowa, można było wnioskować o chęci nawiązania współpracy z nowym rządem Afganistanu³, z kolei Prezydent Uzbekistanu, Szawkat Mirzijojew, nakłaniał do konieczności odmrożenia afgańskich aktywów w Banku Centralnym oraz większej pomocy humanitarnej dla Afganistanu. Turkmenistan, mający w regionie status państwa neutralnego, tym samym państwo nienależące do obu sojuszy, wziął udział jedynie w szczycie SzOW jako gość honorowy. Po przemówieniu Gurbangula Berdimuhamedowa trudno wnioskować, jakie stanowisko reprezentuje Turkmenistan w stosunku do nowej władzy Afganistanie⁴. Warto zaznaczyć także problematyczną pozycję Rosji, inicjatora OBUZ i gwaranta bezpieczeństwa w Azji Centralnej. Władimir Putin podczas swojego zdalnego przekazu wyraził możliwość wznowienia współpracy z Afganistanem w ramach SzOW. Z drugiej strony poparł inicjatywę wzmocnienia działalności wojskowej państw OBUZ na granicy łączącej Azję Centralną z Afganistanem.

Po odbytych szczytach w Kirgistanie, Tadżykistanie oraz Uzbekistanie przeprowadzono szereg ćwiczeń wojskowych w ramach ustaleń duszanbejskich. Jak wynika z ostatnio odbytych wizyt w Kabulu przedstawiciele władz Kirgistanu, Kazachstanu, Uzbekistanu oraz Turkmenistanu, Azja Centralna coraz bardziej otwiera się na dialog z rządem tymczasowym Afganistanu. Swoje wcześniejsze stanowisko podtrzymuje natomiast Rahmon, wygłaszając podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ obawę o obecną transformację Afganistanu w kierunku centrum terroryzmu międzynarodowego⁵.

---

³ Радио Свободная Европа/Радио Свобода – Озоди, *Саммит ОДКБ в Душанбе: Жапаров выступил за диалог с талибами, Рахмон выразил беспокойство ситуацией в Панджшере*, <https://rus.ozodi.org/amp/31463542.html>, dostęp: 3.10.2021.

⁴ Радио Свободная Европа/Радио Свобода – Азатлык, *Бердымухаммедов возвращается с саммита ШОС в условиях повышенной безопасности*, <https://rus.azathabar.com/amp/31466856.html>, dostęp: 3.10.2021.

⁵ Ministry of foreign affairs of the Republic of Tajikistan, *Speech by the President of the Republic of Tajikistan at the general debates within the 76th session of the UN General Assembly*, <https://mfa.tj/en/main/view/8705/speech-by-the-president-of-the-republic-of-tajikistan-at-the-general-debates-within-the-76th-session-of-the-un-general-assembly>, dostęp: 4.10.2021.

Napięcia na granicy afgańsko-tadżyckiej

Od samego początku zajęcia Kabulu przez talibów, Tadżykistan wyraża negatywną opinię co do nowych porządków w Afganistanie. Głównym zarzutem stawianym talibom jest brak poszanowania mniejszości etnicznych na terytorium Afganistanu, konkretnie przez powstały rząd tymczasowy oraz w prowincji Pandższir, zdominowanej przez mniejszość tadżycką. Drugą grupą etniczną w Afganistanie, zaraz po Pasztunach, z których złożony jest obecny rząd, są Tadżycy. W październiku 2021 r. w skład rządu Talibanu oprócz Pasztunów wchodzi dwóch Tadżyków i jeden Uzbek⁶. Rahmon w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych Pakistanu powiedział, że uzna rząd talibów, jeśli zapewni się mniejszości tadżyckiej „godny udział” w życiu Afganistanu⁷. Brak ufności Rahmona w stosunku do obietnic talibów, może wynikać dodatkowo z obecności w Afganistanie wielu tadżyckich opozycjonistów, popierających nową afgańską władzę. Po wojnie domowej w Tadżykistanie (1992-1997) wielu tadżyckich przeciwników Rahmona schroniło się w Afganistanie. Dojście do władzy talibów może ponownie okazać się zagrożeniem dla Duszanbe i skutkować wykorzystaniem tadżyckich oponentów w celu rozprzestrzenienia radykalnego islamu.

Postawa Tadżykistanu – w szczególności jego krytyka wobec Talibanu na arenie międzynarodowej – nie została zlekceważona przez władze afgańskie. Po wypowiedzi prezydenta Tadżykistanu podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ dot. rozwoju terroryzmu na terenie Afganistanu oraz możliwości udzielenia schronienia dla opozycyjnych afgańskich grup Afganistan postawił zareagować. Pełniący obowiązki wicepremiera Abdul Ghani Baradar podczas jednego wywiadu dla stacji Al-Jazeera ostrzegł Tadżykistan, aby ten nie mieszał się w sprawy wewnętrzne Afganistanu, dodając, że „na każde działanie jest reakcja”⁸.

Obecnie napięta atmosfera między państwami uwydatnia się przede wszystkim na granicy afgańsko-tadżyckiej. Na koniec września 2021 r. w Tadżykistanie pojawiły się pogłoski, jakoby w północnej części Afganistanu przygotowywano atak wymierzony przeciwko Tadżykistanowi. Decyzja Kabulu o zgromadzeniu sił wojskowych przy granicy

---

⁶ S. Shah, *Taliban Add Minorities, Technocrats to Afghan Government, but No Women*, <https://www.wsj.com/articles/taliban-add-minorities-technocrats-to-afghan-government-but-no-women-11632237106>, dostęp: 4.10.2021.

⁷ Президент Республики Таджикистан, *Встреча с Министром иностранных дел Исламской Республики Пакистан Махдумом Шах Махдумом Курейши*, <http://president.tj/ru/node/26368>, dostęp: 4.10.2021.

⁸ South Asia 's leading multimedia news agency, *Taliban accuse Tajikistan of interfering in Afghanistan's internal affairs*, <https://www.aninews.in/news/world/asia/taliban-accuse-tajikistan-of-interfering-in-afghanistans-internal-affairs20210926225554/>, dostęp: 4.10.2021.

z Tadżykistanem mogła być reakcją na toczące się ćwiczenia wojskowe państw OUBZ, które w ostatnim czasie zintensyfikowano. Niedawno pojawiły się jeszcze informacje o przebywaniu wielu afgańskich przeciwników tabliów w Duszanbe, gdzie tadżycki rząd udzielił im schronienia⁹. Zaniepokojenie sytuacją związaną ze zgromadzeniem się wojsk obu państw przy granicy wyraziła Moskwa, opowiadając się przy tym za rozwiązaniem sporu¹⁰. Warto dodać, że od czasu wojny domowej w Tadżykistanie w ramach gwarancji bezpieczeństwa na terenie Tadżykistanu stacjonuje 201. rosyjska baza wojskowa.

Talibowie z pewnością są świadomi, że atak na Tadżykistan jest równocześnie atakiem na sojusz OUBZ, z którego składa się wielu jego gospodarczych sojuszników. Tadżykistan z kolei nie zaryzykuje kontaktów z Rosją, która chce utrzymywać dobre stosunki z talibami. Z tego wynika, że napięta sytuacja jest obecnie – jak zapowiadają analitycy z Azji Centralnej – jedynie bitwą na słowa¹¹. Oba państwa przez mobilizację sił zbornych pragną wymusić wcześniejsze żądania niż faktycznie przejść do zbornego uderzenia.

Uzbekistan walczy o pozycje

Uzbekistan już od końca lipca 2021 r. deklarował brak podstaw prawnych do przyjęcia uchodźców¹². Obecnie Taszkient nadal podtrzymuje swoje lipcowe zapewnienia o nieprzyjmowaniu uchodźców oraz o zamknięciu granicy z Afganistanem. Ismutulla Igraszew, przedstawiciel prezydenta Uzbekistanu w Afganistanie, oznajmił, że otwarcie granicy będzie związane z rozwojem sytuacji sanitarno-epidemiologicznej oraz ustanowieniem organów władzy w Afganistanie¹³. Uzbekistan na podstawie ostatniej wizyty ministra spraw zagranicznych Abdulaziza Kamilowa utrzymuje chęć podtrzymania przyjaznych stosunków z Afganistanem oraz brak interwencji w jego wewnętrzne sprawy¹⁴. Tu nasuwa się pytanie, co

⁹ T. Wheeldon, *Afghan resistance has sanctuary in Tajikistan, but fighting Taliban a 'non-viable prospect'*, <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20211004-afghan-resistance-has-sanctuary-in-tajikistan-but-fighting-taliban-a-non-viable-prospect>, dostęp: 5.10.2021.

¹⁰ RFE/RL's Tajik Service, *Russian Official Urges Tajikistan, Taliban To Avoid Confrontation*, <https://www.rferl.org/a/russia-tajikistan-taliban-confrontation/31487904.html>, dostęp: 5.10.2021.

¹¹ Eurasianet, *Taliban, Tajikistan embroiled in battle of words, saber-rattling*, <https://eurasianet.org/taliban-tajikistan-embroiled-in-battle-of-words-saber-rattling>, dostęp: 4.10.2021.

¹² C. Rickleton, *Central Asia and Afghanistan: Enemies at the gate?*, <https://eurasianet.org/central-asia-and-afghanistan-enemies-at-the-gate/>, dostęp: 5.10.2021.

¹³ Радио Свободная Европа/Радио Свобода – Озодлик, *Узбекистан намерен восстанавливать транспортные связи с Афганистаном*, <https://rus.ozodlik.org/a/31470368.html>, dostęp: 5.10.2021.

¹⁴ Министерство иностранных дел Республики Узбекистан, *О рабочем визите делегации Узбекистана в Афганистан*, <https://mfa.uz/ru/press/news/2021/o-rabochem-vizite-delegacii-uzbekistana-v-afganistan---30509>, dostęp: 5.10.2021.

właściwie skłania Uzbekistan do takich deklaracji, znacznie różniących się od podejścia swojego wschodniego sąsiada — Tadżykistanu.

W dużej mierze wydaje się, iż obecna postawa Taszknetu związana jest z dwoma czynnikami: obawą przed rozprzestrzenieniem się ugrupowań ekstremistycznych w Uzbekistanie oraz chęcią utrzymania swojej pozycji gospodarczej w regionie, ukształtowanej jeszcze za rządów Ghaniego i jego poprzednika, Hamida Karzaja.

Od czasu upadku Związku Radzieckiego Uzbekistan zmagał się nie tylko z odrodzeniem narodowościowym, ale również i religijnym. Koniec antyreligijnej polityki sowieców oraz wybuch wojny domowej w Afganistanie spowodował powstanie i napływ ekstremistycznych grup do Azji Środkowej. Po 11 września 2001 r., amerykańskiej interwencji w Afganistanie, a przy tym stanowczej polityce wobec wahabizmu poprzedniego prezydenta Uzbekistanu Karmiowa, sytuacja była pod względną kontrolą władz. Wojna w Syrii, mniej rygorystyczna polityka Mirzijojev oraz sytuacja materialna Uzbeków ponownie obudziła uspięione uprzednio grupy. We wrześniu 2021 r. w Uzbekistanie zintensyfikowała się walka z radykalnymi ugrupowaniami, co dla wielu jest wynikiem sytuacji w Afganistanie¹⁵.

Jedną z mniejszości etnicznych Afganistanu są Uzbegy, stanowiący około 10% populacji. W większości są to osoby często powiązane z grupami terrorystycznymi¹⁶. Jak można wywnioskować z faktu niewpuszczania uchodźców, Uzbekistan nie życzy sobie napływu swoich etnicznych braci z południa. Mając na uwadze obietnice talibów dotyczące nienaruszalności granic sąsiadów oraz gwarancję o niewykorzystywaniu terytorium afgańskiego do planowania ataków na sąsiednie kraje, Taszkent skłania się wierzyć zapewnieniom nowych władz w Kabulu i – podobnie jak Turkmenistan – uznać rządy talibów.

Z drugiej strony dochodzi aspekt stosunków gospodarczych między oboma krajami. Szczególne znaczenie odgrywa infrastruktura łącząca państwa. Działalność w ostatnich dziesięcioleciach takich inicjatywy jak: Azjatycki Bank Rozwoju (ADP), Regionalny program współpracy gospodarczej w Azji Centralnej (CAREC) oraz Nowy Jedwabny Szlak (BRI) nie tylko poprawiły tranzyt afgańsko-uzbecki, ale także doprowadziły do rozwinięcia szlaków

---

¹⁵ Радио Свободная Европа/Радио Свобода – Озодлик, *Влияние «Талибана». Силы безопасности Узбекистана усилили контроль над радикальными группировками*, <https://rus.ozodlik.org/a/31491680.html>, dostęp: 5.10.2021.

¹⁶ B. Pannier, *Uzbekistan Has Good Reasons To Be On Good Terms With The Taliban*, <https://www.rferl.org/a/uzbekistan-taliban-business-relations/31474600.html>, dostęp: 6.10.2021.

handlowych w kierunku Chiny oraz Europy. Eksploatacja linii kolejowej (Dustnik) w ramach projektu BRI poskutkowała, że pozostaje ona jedyną bezpośrednią drogą łączącą Chiny z Afganistanem. Po zamrożeniu afgańskich rezerw przez Bank Centralny w USA i zawieszeniu przyznawania pomocy od MFW i UE Afganistan nie jest w stanie opłacić swoich stałych importerów. W powstałej sytuacji niekorzystanie wygląda sam Uzbekistan, pobierający opłaty tranzytowe od swoich partnerów z grupy Szanghajskiej.

Po 2001 r. Uzbekistan jest największym dostawcą energii do Afganistanu. Według danych sporządzonych przez APD Afganistan importuje 73 % energii, z czego 57% z Uzbekistanu¹⁷. Podczas spotkania Mirzijojev z Ghandim w sierpniu 2020 r., podpisano 10-letni kontrakt na dostawę energii. Do października 2021 r. talibowie nie wypowiedzieli porozumienia z Uzbekami. Problematicznym wątkiem może być jedynie kwestia finansowania napływającej energii.

Turkmenistan powoli przerywa milczenie

Od czasu rozpadu Związku Radzieckiego i ogłoszenia niepodległości Turkmenistanu, państwo niekoniecznie angażuje się w konotacje w regionie, o ile nie dotyczą one jego interesów gospodarczych. Wspólna granica oraz inwestycje z Afganistanem spowodowały, że na nową sytuację Aszchabad mógł zareagować tylko w jeden sposób — jakby nic się nie stało. Zaledwie trzy dni po upadku rządu Ghaniego, doszło do pierwszego spotkania na linii Turkmenistan-Taliban. Wynikiem wizyty stało się oświadczenie na stronie ministerstwa spraw zagranicznych Turkmenistanu o „braterskim i przyjaznym charakterze stosunków”¹⁸. 26 sierpnia ogłoszono kontynuację przepływu turkmeńskiej energii do Afganistanu oraz dalszą działalność punktów kontrolnych na granicy między państwami¹⁹.

Interesująca stała się jednak decyzja Berdimuhamedowa o uczestnictwie w szczycie państw SzOW. Tym samym można uznać, że Turkmenistan stara się balansować między „dwoma blokami” i wyciągnąć dla siebie jak najwięcej.

---

¹⁷ Asian Development Bank, *SECTOR ASSESSMENT (SUMMARY): ENERGY*, <https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/46392-001-ssa.pdf>, dostęp: 6.10.2021.

¹⁸ Министерство иностранных дел Туркменистана, Генконсул Туркменистана в Мазари-Шарифе провел встречу с руководителем провинции Балх, <https://www.mfa.gov.tm/ru/news/2751>, dostęp: 5.10.2021.

¹⁹ Министерство иностранных дел Туркменистана, Обеспечивается бесперебойная работа КПП, расположенных на туркмено-афганской границе, <https://www.mfa.gov.tm/ru/news/2758>, dostęp: 5.10.2021.

Najbardziej zamknięty kraj w regionie opiera swoją gospodarkę przede wszystkim na imporcie ogromnych ilości gazu ziemnego i ropy naftowej, wydobywanych z dna Morza Kaspijskiego. W ostatnim czasie, głównie z powodu uzależnienia się od gotówki napływającej z Chińskiej Republiki Ludowej, a tym samym zgromadzeniu ogromnych długów, Turkmenistan zmaga się z jednym z najpoważniejszych kryzysów gospodarczych. Reakcją na kryzys może być powolny *come back* Turkmenistanu do wznowienia dialogu z sojuszami w Azji Centralnej oraz przyśpieszenie nowych inwestycji, które mogłyby zniwelować turkmeńskie długi. Jednym z takich projektów jest budowa gazociągu TAPI, przebiegającego od Turkmenistanu przez Afganistan i Pakistan do Indii²⁰. Realizacja inwestycji umożliwiłaby nie tylko nowe źródła dochodu, ale i odcięcie w jakimś stopniu od Chin oraz Rosji, do których prowadzą wszystkie magistrale z Turkmenistanu.

Można wnioskować, że pozytywne nastawienie Aszchabadu oraz szybka reakcja na nowe władze w Kabulu są w dużej mierze podejściem czystko pragmatycznym, zmierzającym do ukończenia projektu TAPI, w szczególności gwarancji jego bezpieczeństwa na terenie Afganistanu. Turkmenistan stara się prowadzić tę samą narrację co jego sąsiad ze wschodu — Uzbekistan. Ostatnio podczas wizyty Berdimuhamedowa w Uzbekistanie, obaj prezydenci wyrazili te same poglądy dotyczące wagi zachowania stabilizacji w Afganistanie²¹.

Kazachstan i Kirgistan otwierają się na dialog

Nieco późniejszą reakcją na sytuację w Afganistanie zaprezentowały Kazachstan i Kirgistan — państwa nieposiadające wspólnej granicy z Afganistanem.

Kazachstan, do którego obecnie przeniosła się w większości misja pokojowa ONZ (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*, UNAMA) początkowo próbował dystansować się od nowej afgańskiej władzy. Tokajew przede wszystkim skupiał się na pomocy humanitarnej

---

²⁰ E. Kochanek. 2017 *Azja Centralna: rosnący w siłę dostawca surowców energetycznych*. Zeszyty Naukowe Akademii Sztuki Wojennej 109(4): 113-115.

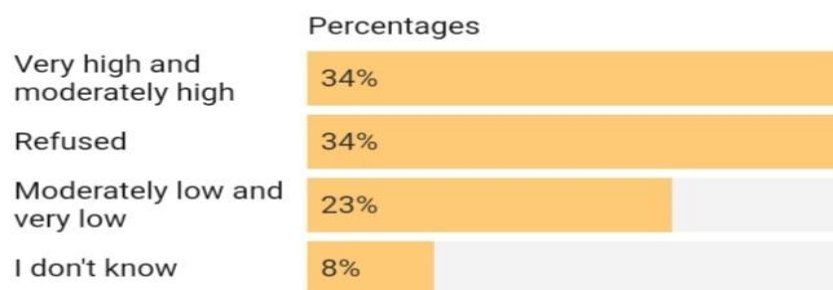
²¹ Газета.uz, Узбекистан и Туркменистан намерены и дальше поддерживать Афганистан, <https://www.gazeta.uz/ru/2021/10/05/uzb-turkmenistan/>, dostęp: 6.10.2021.

dla Afganistanu jako jedyne go kraju Azji Centralnej, który przez długi czas finansował inicjatywy pomocowe dla Afgańczyków²².

W Duszanbe Tokajew podczas jednego z wystąpień zainicjował nawiązanie nieformalnego dialogu z Afganistanem. Skutkiem wypowiedzianych słów stało się spotkanie ambasadora Kazachstanu w Afganistanie, Alimhana Esengeldijewa, z pełniącym obowiązki ministra spraw zagranicznych w rządzie talibów Amirem Chan Mottakim. Głównym celem spotkania – jak donoszą Kazachowie – było omówienie wspólnych interesów, a dokładnie wznowienie eksportu kazachskiej mąki, pszenicy oraz paliwa do Afganistanu²³. Sama wymiana handlowa między państwami nie jest znacząca, aczkolwiek wartym podkreślenia jest fakt, że opiera się w 99% na eksporcie Kazachstanu²⁴.

Kazakhstan [In your opinion, what is the likelihood that the Taliban's seizure of power in Afghanistan will destabilize our region?]

Central Asia Barometer, *Central Asian Views on Taliban Takeover in Afghanistan*, https://ca-barometer.org/en/news/central-asian-views-on-taliban-takeover-in-afghanistan?fbclid=IwAR0K3Squ8KHgnVQ3S2MG9x43v3BdMVTcr_Vh2aH4BO_nIQsZFWd0NT9dQus

²² Central Asian Analytical Network, *Как выстраивается политика Казахстана в новых реалиях Афганистана?*, <https://www.caa-network.org/archives/22151/kak-vystraiivaetsya-politika-kazahstana-v-novyh-realiyah-afganistana>, dostęp: 6.10.2021.

²³ B. Pannier, *Kazakhstan, Kyrgyzstan Open Channels With The Taliban*, <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-kyrgyzstan-taliban/31487684.html>, dostęp: 7.10.2021.

²⁴ <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/afg/partner/kaz>, dostęp: 7.10.2021.

Kazachstan – podobnie jak najwięksi liderzy w regionie, Chiny i Rosja – podkreśla wagę bezpieczeństwa regionalnego. Jak widać z powyższego wykresu przeprowadzonego przez Central Asia Barometer, w Kazachstanie istnieje obawa przed destabilizacją regionu.

Kirgistan, podobnie jak Kazachstan, po szczytach w Duszanbe zdecydował się nawiązać pierwsze kontakty z Kabulem. 23 września 2021 r. odbyło się spotkanie kirgiskiej delegacji z wiceprzewodniczącym Rady Bezpieczeństwa Kirgistanu Abdul Ghani Baradarem na czele oraz Amirem Chan Muttaki. Według oświadczenia opublikowanego na stronie prezydenta Kirgistanu wizyta miała na celu omówienie kwestii bezpieczeństwa oraz uroczyste przekazanie pomocy humanitarnej²⁵. Sam Kirgistan – jak wynikało z przemówień Dżaparowa podczas szczytów OUBZ i SzOW – początkowo podchodził do nowej sytuacji w Afganistanie dość optymistycznie. Istnieją natomiast doniesienia, że samo spotkanie w Kabulu wynikło bardziej z inicjatywy samej Moskwy niż Kirgistanu²⁶.

Wnioski i rekomendacje

- Podejście do nowej władzy w Kabulu przez państwa Azji Centralnej wydaje się być kwestią indywidualną, pomimo przynależności krajów do tych samych ugrupowań – również odmienną. Szybki obrót sytuacji i brak szczegółowych wytycznych ze strony Rosji oraz Chin doprowadził do wyboru własnej ścieżki w rozwiązaniu afgańskiego dyskursu.
- Postawa większości przywódców pięciu republik azjatyckich – w szczególności dla państw graniczących z Afganistanem – w dużej mierze łączy się z zależnościami gospodarczymi oraz chęci podtrzymania wcześniej uzgodnionych inwestycji. Wyjątek stanowi Tadżykistan, kierujący się w pierwszej kolejności bezpieczeństwem oraz sytuacją swoich rodaków w Afganistanie, niż korzyściami ekonomicznymi.
- Pomimo natężonych działań wojskowych sojuszu OUBZ na granicy z Afganistanem, Uzbekistan oraz Turkmenistan kontynuują swoje interesy z Talibami. Oba te państwa,

---

²⁵ Кыргыз Республикасынын Президенти, *Кыргыз Республикасынын делегациясы Афганстанга гуманитардык жардам жеткирди*, http://president.kg/kg/okujalar/20734_kirgiz_respublikasinin_delegaciyasi_afganstanga_gumanitardik_ghardam_ghetkirdi__, dostęp: 7.10.2021.

²⁶ K. Ibragimova, A. Imanaliyeva, *Kyrgyzstan, Tajikistan diverge on approaches to Afghanistan*, <https://eurasianet.org/kyrgyzstan-tajikistan-diverge-on-approaches-to-afghanistan>, dostęp: 8.10.2021.

zmierzając do uregulowania sytuacji, wyraźnie przybliżają się do uznania nowego porządku w Kabulu.

- Kazachstan i Kirgistan, ze względu na różnice geopolityczne, mogą prowadzić ostrożniejszą politykę w stosunku do talibów. Pozycja obu państw nie jest wyklarowana. W dużej mierze może być ona zależna od wskazówek Rosji i Chin, które mają obecnie największy wpływ na region Azji Centralnej.
- Pewna jest natomiast decydująca rola Rosji, która uważa Azję Centralną za szczególną strefę swoich wpływów. Kreml z pewnością ocenia odejście amerykańców z Afganistanu i zmianę władzy w Kabulu na swoją korzyść i dostrzega możliwość poszerzenia swoich wpływów. Wszystko wskazuje na szybkie rozwiązanie tadżycko-afgańskiego nieporozumienia z gwarantowaną mediacją Rosji. Powstaje pytanie kto ulegnie pierwszy, a także co Tadżykistan i Afganistan będą musiały poświęcić na rzecz budowy nowego ładu w regionie Azji Centralnej.
- Talibowie postrzegają region Azji Centralnej jako przyszłego partnera, który w większości nie ingeruje w sprawy wewnętrzne Afganistanu. W związku z tym niekoniecznie będą chcieli naruszać ten stan, w szczególności, że jest to rząd nowy, potrzebujący wsparcia finansowego, pomocy humanitarnej oraz uznania międzynarodowego. Dlatego też ich zapewnienia o nieingerencji w sprawy innych państw można uznać za prawdziwe, a powstałą sytuację w Afganistanie za niezagrażającą państwom Azji Centralnej.

O AUTORCE

Kamelia Penkowska. Absolwentka studiów magisterskich na kierunku Studia Wschodnie na Uniwersytecie Warszawskiego. Specjalizuje się w tematyce Rosji, Turcji, Kaukazu Południowego oraz Azji Centralnej. Jej głównym obszarem zainteresowań jest sytuacja mniejszości etnicznych na obszarze poradzieckim, stosunki międzynarodowe oraz kwestia bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem Azerbejdżanu. Finalistka międzynarodowego konkursu „What do I know about Azerbaijan” organizowanego przez Ministerstwo Młodzieży i Sportu w Azerbejdżanie. Obecnie mieszka w Ankarze.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczności Obywatelskich ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.